

COMUNA VĂRĂDIA DE MUREȘ

Denumiri

Vărădia de Mureș: *Waradya, Tóthvárad*

Baia: *Banya, Kisbaya, Alsóbánya*

Julița: *Gyulathew, Gyulathó, Gyulicza*

Lupești: *Lupefalwa, Farkasháza*

Nicolae Bălcescu: *Govojdia, Alsókővesd, Mocioni în 1919*

Stejar: *Soroșag, Zarwassag, Zoras*

Repere geografice

Vărădia de Mureș este o comună formată din satele **Baia, Julița, Lupești, Nicolae Bălcescu, Stejar** și **Vărădia de Mureș** (reședința). Suprafața comunei este de 11858,41ha, din care 4763,26 ha reprezintă teren bun pentru agricultură, iar 6548,36 ha sunt cu păduri.

Istoric

Prima atestare documentară: Vărădia de Mureș în 1369, **Baia** în 1479, **Julița** în 1479, **Lupești** în 1479, **Nicolae Bălcescu** în 1496 și **Stejar** în 1479.

Cercetările de la Vărădia, efectuate de Muzeul din Arad, în anii 1971-1974, au fost efectuate pe promontoriul ce se ridică la marginea de răsărit a comunei, în apropiere de calea ferată, și de șoseaua națională Arad- Deva, la punctul numit de localnici "La cetate". Săpăturile au scos la iveală vestigii aparținând civilizației dacice: locuințe de suprafață de tip semibordei de formă rectangulară, un bogat material ceramic, fragmente de unelte din fier și fragmente de râșnițe. În urma realizării drumului național Arad- Deva au fost îndepărtate șanțul și valul de apărare ce proteja așezarea fortificată dacică de la Vărădia.

La **Julița**, în grădina lui Madoșa Solomon, au făcut cercetări de suprafață M. Barbu și M. Zdroba, în anul 1982. Punctul este situat în zona de sud a Munților Zarandului, la contactul acestora cu lunca Mureșului, pe Valea Juliței, ocupând o terasă deasupra acestei văi. Punctul nu a fost cercetat pe cale arheologică, fiind descoperite întâmplător, mai multe fragmente de vase ceramice, inclusiv de la o fructieră dacică. La **Vărădia de Mureș**, în punctul numit "Cetate" au efectuat săpături arheologice sistematice Mircea Barbu și Mircea Zdroba în anii 1971-1974. Situl arheologic este localizat pe un deal cu pante abrupte, *Dealul Cetății*, la circa 180 metri altitudine. Aici a fost dezvelită o cetate, încadrată cronologic în mai multe perioade: epoca bronzului, prima epocă a fierului (culturile *Gava* și *Basarabi*), epoca dacică (sec. II î. H. – I d. H.), Evul Mediu dezvoltat (sec. XIII-XIV) și Evul Mediu târziu (sec. XVI-XVII). Așezarea dacică prezenta un șanț masiv, astupat și nivelat în perioada otomană. S-au găsit numeroase fragmente ceramice dacice.

La **Vărădia** a fost descoperită o așezare hallstatiană (mileniul I î. Hr.), o fortificație dacică (sec. III î.Hr. – II d. Hr.), care continuă să existe și în sec. III d. Hr. și să întrețină relații strânse cu Imperiul Roman din sudul Mureșului. Cetatea Vărădia a fost construită în perioada dacică din pământ bătătorit cu întărituri de lemn.

Tot aici a fost și prima vatră medievală a satului, menționat documentar în 1369 sub numele de „*Waradya*”, denumirea „*Varady*” fiind motivată fie de memoria vechii cetăți antice, fie de o nouă fortificație.

La poalele înălțimii, este descoperită ruina bisericii ortodoxe din sec. XIV-XV, a satului „*Varady*”, amintit mai sus. Este important de observat că și noua biserică ortodoxă, de lemn (ulterior reconstruită din zid), a fost ridicată în apropierea acestui sit, ocupat acum parțial de cimitir. Axa principală, a satului (pe care în ultima perioadă s-au edificat o serie de dotări ale satului), însoțind drumul de tranzit al satului, este de asemenea orientată spre situl respectiv, astfel încât aici trebuie căutată zona cea mai veche a satului, peste care a intervenit sistematizarea austriacă.

În anul 1387 sunt menționați în documente Marcu și Blasius de Vărădia. Localitatea este pomenită documentar și în anii 1427 și 1430, ca centrul unui mare domeniu feudal. În anul 1479 este menționat *Waradya castellum*, centru al unui mare domeniu cuprinzând zeci de localități pe valea Mureșului. În același an Vărădia apare cu statutul de *oppidum*, semn că era o localitate importantă. Târgul Vărădia este consemnat documentar și în anii 1483, 1496, 1506, 1546. A ajuns sub ocupație otomană, în 1590 fiind pomenită în defterele otomane solda garnizoanei din Vărădia de Mureș, fiind punctul maxim de înaintare și cucerire otoman pe Valea Mureșului. Și în timpul ocupației otomane cetatea Vărădiei și-a menținut importanța militară și strategică, fiind ținta a numeroase atacuri.

Este eliberată în 1595 și face parte din Principatul Transilvaniei în veacul al XVII-lea, localitatea fiind consemnată în documente din 1614, 1693. În iunie 1602, principele Transilvaniei, Sigismund Bathory, i-a dăruit lui Andrei Barcsai, consilier princiar și ban al Lugojului și Caransebeșului, întregul târg Vărădia de Mureș, cu casa și curtea nobiliară de acolo, precum și moșiile Ohaba Română, Bratest, Lupești, Stejar, Poiana, Arginyeat, Găvoșdia Mare și Găvoșdia Mică, Julița, Birkan, Negyest, Ssakaro, Baia, Seliște, Slatina de Mureș, Musa, Hălăliș, Vaim, Vartoksa, Vicnese, Also Bruma, Felső Bruma, Pârnești, Reuzor, Tisa, Zimbral, Gedzese, Sărăzani, Ohaba Lungă, Cuiăș, Temerești, Szemrkonya, Troiaș și prediile Ulmi, Zadas, Kis Gyivala și Dumbrăvița, toate aflate în districtul românesc Vărădia de Mureș și comitatul Arad, până atunci stăpânite de cetatea și garnizoana de la Lipova. Într-un document din august 1608, emis de Gabriel Bathory, principele Transilvaniei, este menționat Mihai Bodony, arendaș al Cămării de sare din Turda, al portului Vărădia de Mureș și al tricesimei de la Lipova. În anul 1658 cetatea și satul Vărădia de Mureș au reintrat sub administrație otomană. În anul 1687, Vărădia de Mureș a fost atacată de o bandă de tâlhari, Ibrahim pașa, beilerbeiu Timișoarei bănuindu-l chiar pe principele Transilvaniei, Mihai Apafi I, ca fiind unul dintre instigatori. Între 190-1700, Vărădia este centrul unui district cu 9 sate

În anul 1702 Vărădia de Mureș devine centru grăniceresc, cu 150 de soldați. În timpul revoltei antihasburgice din anii 1703-1711, răsculații curuți asediază garnizoana imperială a cetății Vărădia. Cetatea Vărădia a fost abandonată și demolată începând cu anul 1709, dispărând complet în perioada următoare. Țăranii iobagi din Vărădia au participat la răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan, în 1784.

Dacă aria de-a lungul drumului este plauzibil să fi fost „aliniată” în sec. XVIII (ca și la alte sate de pe Valea Mureșului), restul satului păstrează o organizare mult mai veche, de tip „ocol” („adunat” sau „îngrămădit”), specifică satelor din zona colinară, vizibilă mai ales în arealul fostului târg din nordul șoselei.

Satul **Baia**, fostă localitate minieră (după cum o arată și numele), este situat pe valea râului Julița, pe drumul ce leagă satul Julița de Slatina de Mureș.

Localitatea **Julița** era stăpânită de familiile nobiliare Garai și Bánffy. Julița este menționată documentar și în 1483 și 1506. În 1510 Julița aparținea domeniului Brandenburg.

Satul **Lupești** era în posesia domeniului Vărădiei în anul 1479. Localitatea este pomenită documentar în 1483, 1506 și 1510.

Așezarea **Stejar** era în proprietatea domeniului Vărădiei în 1479, fiind pomenită documentar și în 1501.

Biserica

Biserica Ortodoxă Vărădia

La poalele înălțimii, este descoperită ruina bisericii ortodoxe din sec. XIV-XV, a satului medieval. Este important de observat că și noua biserică ortodoxă, de lemn (ulterior reconstruită din zid), a fost ridicată în apropierea acestui sit, ocupat acum parțial de cimitir.

În 1747 este construită actuala biserică, cea mai veche biserică din piatră și caramida acoperită cu tigla și tabla de pe Valea Mureșului. Amplasamentul și materialul de construcție al acestei biserici sunt atestate și de Harta rezultată din Ridicarea Topografică Iozefină. În

anul 1785 biserica din piatră exista deja în amplasamentul actual. În acea epocă ea reprezenta centrul satului, fiind așezată la poalele cetății și la intersecția celor două drumuri principale. Aici a fonționat, până în anul 1902, un protopopiat și o pretură, Vărădia fiind și centru de plasă. În anul 1743 este consemnat din nou statutul de protopopiat al Vărădiei. Aici sunt menționați Popa Pasc și **Prota** Stoian. Mai târziu, în anul 1812, Protopopiatul Vărădia, condus de Protopopul Atanasie Protici, număra 26 de preoți, 2558 de case locuite de ortodocși și 13 873 de suflete ortodoxe. Protopopului Protici i se succede Zaharie Protici (1815-1821), Ion Cefan (1843), Iosif Beleş (1844, devenit ulterior vicar-episcop la Oradea Mare), Iosif Muntean, Alexandru Munteanu și Vasile Beleş.

În martie 1894, capelan protopopesce devine Ioachim Turcu care, după mutarea Protopopiatului la Radna (1902) devine paroh al comunei Vărădia din anul 1903 până în 1929.

Între anii 1975-1980 s-a construit casa parohială cu străduința preotului Rusu Gheorghe ajutat de credincioșii parohiei. Corpul clădirii școlii confesionale se afla lângă biserică dar nu mai face parte din patrimoniul bisericii nefiind retrocedată după evenimentele din 1989 aceasta rămânând în proprietatea statului.

Parohia mai are în componența **filia Stejar** biserica cu hramul Sf. Arh. Mihail și Gavriil, în localitate a existat o biserică de lemn, cu hramul "Sfintii Arhangheli" și a fost construită pe la începutul secolului al XVIII-lea. Tradiția consemnează că în a doua jumătate a secolului al XIX-lea a fost construită o altă biserică de lemn, cu același hram, locul vechi fiind demolat. În anul 1940 aceasta a fost înlocuită cu actuala biserică de zid în stil baroc, neexistând pisanie dar menționăm că în perioada construirii bisericii era parohie de sine statatoare arondată protopopiatului Savarsin

Biserica Ortodoxă Baia

În anul 1755 sătenii din satul **Baia** nu aveau o biserică proprie frecventând biserica de lemn cu hramul „Sfântul Nicolae” din Pârnești. După acest an a fost construită o biserică de lemn cu hramul „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” care era amplasată în „Țintirimul vechi”. Biserica era menționată în anul 1770, într-o însemnare manuscrisă făcută pe filele unei Evanghelii. De la această biserică se mai păstrează două sfeșnice din lemn de tei, folosite pe Sfânta Masă, ce au trecut pe ele anul 1770, dar și icoanele împărătești. Biserica fusese sfințită în anul 1786. Datorită stării avansate de degradare, în anul 2012 s-au făcut reparații majore: refacerea tencuielilor și pardoselii, schimbarea mobilierului și iconostasului, pe care sunt expuse icoanele împărătești de la ctitoria de lemn anterioară și două fragmente din friza Apostolilor.

Biserica Ortodoxă Julița

Biserica ortodoxă română veche cu hramul „Intrarea Maicii Domnului în Biserică” din parohia Julița, protopopiatul Lipova, eparhia Aradului, a fost zidită în anul 1787. După tradiție, au mai existat în localitate încă două biserici despre a căror demolare nu se știe nimic. Biserica de lemn este situată lângă biserica nouă din centrul satului; are o vechime de peste 200 ani și a fost strămutată în acest loc pe la 1800. Ctitorii bisericii au fost credincioșii parohiei. După tradiție, lucrarea a fost executată de meșteri localnici. Este construită din lemn în stilul vechilor biserici de lemn din Transilvania. Turnul este construit din lemn și scânduri, acoperit cu țiglă profilată. După restaurarea din 1988, biserica este acoperită cu șindrilă. Pictura în ulei, pe scânduri, este efectuată în anul 1813, împreună cu zugrăveala și decorurile, de către trei meșteri: Simon Salaghi de Brad, Nichifor Nandroliaș și Nicolae Coler zugravu din Lupșa Mare. Pictura acoperă atât zidurile interioare cât și bolta bisericii și iconostasul. Scenele biblice sunt redată cu mult talent, folosindu-se o gamă bine aleasă de culori.

Biserica Greco-Catolică Julița

În satul Julița mai există o bisericuță de lemn, construită la sfârșitul veacului XIX, unde se roagă credincioșii greco-catolici, cărora în vorbirea locală li se spune “uniți”. Biserica

nu prezintă obiecte de valoare, deoarece numărul credincioșilor este mic, existând o perioadă – regimul comunist- când cultul a fost interzis. În această perioadă o parte din obiectele de cult au dispărut. Biserica și-a reluat activitatea după anul 1990, în prezent oficiindu-se serviciul religios de către un preot parih stabil.

Evoluție demografică

Vărădia de Mureș: 1715- 54 familii; 1720- 17 familii; 1743- 25 familii; 1771- 53 familii; 1828- 119 familii; 1851- 814 locuitori; 1857- 1102 persoane; 1869- 1165 suflete; 1880-1100 locuitori; 1890- 1153 persoane; 1900- 1141 suflete; 1910- 1098 locuitori; 1922- 1206 persoane.

Baia: 1743- 15 familii; 1771- 1786- 21 familii; 1800 – 34 familii; 1828- 67 familii; 1851- 60 locuitori; 1857- 540 persoane; 1869- 580 suflete; 1880- 447 locuitori; 1890- 550 persoane; 1900- 585 locuitori; 1910- 624 persoane; 1922- 540 suflete.

Julița: 1720- 9 familii; 1743- 9 familii; 1771/1786- 52 familii; 1828 – 99 familii; 1851- 779 locuitori; 1857- 853 persoane; 1869- 1090 suflete; 1880- 983 locuitori; 1890- 1100 persoane; 1900- 1096 suflete; 1910- 1184 locuitori; 1922- 1081 persoane.

Lupești: 1715- 83 familii; 1720- 6 familii; 1743 – 9 familii; 1771/1786- 26 familii; 1828- 62 familii; 1851- 442 locuitori; 1857- 705 persoane; 1869- 782 suflete; 1880- 792 locuitori; 1890- 915 persoane; 1900- 858 suflete; 1910- 884 locuitori; 1922- 741 persoane.

Nicolae Bălcescu: 1715- 15 familii; 1720- 9 familii; 1743- 9 familii; 1851- 863 locuitori; 1857- 546 persoane; 1869-669 suflete; 1880- 663 locuitori; 1890- 684 persoane; 1900-735 suflete; 1910- 708 locuitori; 1922- 637 persoane.

Stejar: 1771- 15 familii; 1828- 37 familii; 1851- 318 locuitori; 1857- 326 persoane; 1869- 406 suflete; 1880- 357 locuitori; 1890 – 357 persoane; 1900- 470 suflete; 1910- 481 locuitori; 1922- 448 persoane.

Populația comunei Vărădia de Mureș: 1930- 4213 locuitori; 1956- 3351 persoane; 1966- 3002 suflete; 1977- 2829 locuitori; 1992- 2279 persoane.

Conform recensământului efectuat în 2011, populația comunei Vărădia de Mureș se ridică la 1.755 de locuitori, în scădere față de recensământul anterior din 2002, când se înregistraseră 2.112 locuitori. Majoritatea locuitorilor sunt români (96,41%). Pentru 2,96% din populație, apartenența etnică nu este cunoscută. Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (86,95%), dar există și minorități de penticostali (7,35%) și greco-catolici (1,37%). Pentru 2,96% din populație, nu este cunoscută apartenența confesională.

Învățământ

În 1492, Simon Eliade de Waradya era student la Universitatea din Cracovia, Polonia. Școala confesională românească din Vărădia de Mureș și-a început activitatea educațională în anul 1791. În anul școlar 1823/1824, la școala din Vărădia învățau carte 55 elevi. La sfârșitul veacului al XVIII-lea s-a construit și edificiul școlii confesionale. Localul acesteia a fost folosit până în anul 1924 (când s-a dat în folosință actualul edificiu școlar) și a devenit cămin cultural până în august 1967, când a fost inaugurat actualul cămin cultural.

La școala confesională românească din **Julița** învățau, în anul școlar 1823/1824 35 de elevi.

În comuna Vărădia de Mureș funcționează 3 școli, respectiv: **Școala Gimnazială "Cristina Herbei" Vărădia de Mureș** și **Școlile cu cls I-IV** din localitățile Lupești și Julița. Pentru preșcolari funcționează două grădinițe: una în Vărădia de Mureș și una în Julița. Datorită depopulării și migrației tinerilor în mediul rural, numărul de copii este foarte scăzut ceea ce conduce la formarea grupelor mixte de studiu.

Personalități

Cornelia Bulzan s-a născut în 1919 în satul Julița. Familia ei a avut un destin dureros care a început odată cu arestarea soțului său din motive politice, în 1950. În ciuda faptului că

mulți ani a trebuit să-i întrețină singură pe cei doi copii, Cornelia Bulzan și-a încărcat sufletul cu iubire și gingășie pentru meleagurile natale și pentru istoria acestor locuri. Ea a devenit celebră prin creațiile sale poetice numărându-se printre cei mai importanți poeți țărani din România. Până la urmă autoritățile comuniste au fost nevoite să se încline în fața talentului înnăscut al Corneliei Bulzan căreia nu i-au putut nega notorietatea. Cornelia Bulzan a fost laureată la mai multe festivaluri de creație populară fără ca măcar vreodată să fabrice un vers închinat comunismului și isprăvilor sale nemuritoare. Poeziile Corneliei Bulzan au fost publicate în volume de poezie populară, iar piesa cea mai importantă, poemul istoric „*Cetățuia Vărădiei*” a fost pusă în scenă de trupa unui teatru din Arad. Casa ei, prima de la șoseaua națională, spre drumul Juliței, e un adevărat muzeu. Aici, Cornelia Bulzan a strâns cu sfințenie lucruri și cărți pe care le-a adunat și păstrat cu drag, timp de o viață. A murit în anul 2005, tot în satul Julița. Dorința ei a fost ca după moarte, casa în care a trăit să fie transformată în muzeu.

Economia

Activitatea economică predominantă este agricultura și în special creșterea animalelor, a oilor și a taurinelor pentru lapte și carne. Datorită condițiilor climatice și în special situații Comunei într-o zonă montană, face ca loturile de teren agricol să fie de mici dimensiuni și răspândite pe o arie mare, acest fapt făcând imposibilă practicarea unei agriculturi moderne și performante.

În Evul Mediu, Vărădia de Mureș era un port pe Mureș, pentru transportul sării. În 1962 s-a înființat C.A.P.-ul în Vărădia de Mureș. Actualmente, un loc important în economia comunei îl ocupă creșterea animalelor precum și exploatarea și prelucrarea lemnului. Fostul aeroport regal din perioada interbelică încă este aici dar nu mai este folosit.

Există câteva resurse principale care pot fi exploatate la nivelul Comunei: zăcământ Baia și Julița-minereu, titanomagnetit; cariera Vărădia de Mureș-diabaze (activitatea este sistată); cariera Julița-diabaze (activitatea este sistată); balastiera Vărădia de Mureș I și II-pietrișuri și nisipuri și zăcământul din satul Nicolae Bălcescu-sulfuri, minereuri predominant cuprifere.

Portul popular, tradiții, obiceiuri

Fiind o zonă mai puțin expusă procesului de urbanizare, în Comuna Vărădia de Mureș tradițiile locale se mai păstrează cu unele adaptări la viața actuală.

Portul popular aproape a dispărut. Numai femeile bătrâne mai poartă straie țărănești, însă confecționate din materiale industriale. Numai poalele purtate sub „sumane” mai sunt confecționate din pânză de cânepă. Portul specific cu „spăcel”, „laibăr cu fir” sau „cojoc cu bumbi”, „cârpe de mătase” și „poale cu pui” mai este îmbrăcat uneori de femeile bătrâne în ziua de Rusalii. Tot în această zi bărbații se îmbrăcau cu „izmene largi”, „izmene cu pumnari” și „laibăr cu fir”, „cojoc cu zbici” sau „ceptar”. Astfel de straie se mai găsesc în fiecare casă, numai că portul lor se face tot mai rar.

PROMUNALUL era locul din centrul satului unde în zilele de sărbătoare se întâlneau tinerii și ceilalți oameni din sat, și cu lăutarii începea hora. Caracteristic zonei sunt grupurile de dubași care păstrează tradiția până în prezent. Foarte frumoase sunt obiceiurile legate de sărbătorile de iarnă, în special cele de Crăciun.

În ajunul Crăciunului aproape tot satul se adună la biserică, unde se săvârșește o slujbă specială de pomenire a morților. După serviciul religios începe colindatul. Primii sunt copiii foarte mici cărora li se dă „pizărași” (colaci), mere sau nuci. După aceștia urmează adolescenții care vestesc Nașterea Domnului, aceștia fiind numiți „stelașii”, ei interpretează o scenetă prin care se arată cum cei trei crai de la răsărit au adus daruri pruncului Isus. Ultimii sunt „dubași” (tinerii necăsătoriți) care interpretează colinde religioase dar și laice: colinda fetei, a feciorului, colinda cerbului sau colinda păcurarului. Aceștia sunt îmbrăcați în port

popular de iarnă „dube” împodobite cu „fonfiu” (frunze de saschiu), bătaia acestora însoțind colindele.

La Rusalii se practică un ritual de sfințire a holdelor, când întregul sat merge alături de preot la holdele de grâu unde se efectuează o rugăciune pentru roadele câmpului și se împletesc coronițe de spice care se aduc în biserică și se păstrează până la anul viitor. La această sărbătoare fiind și hramul bisericii din localitatea Julița, se continuă cu un bal la care participă și tinerii din satele învecinate.

Nunțile rămân manifestările principale la care obiceiurile rituale s-au păstrat foarte bine, fără a se mai îmbrăca portul popular. Obiceiurile de nuntă sunt specifice zonelor de interferență dintre Banat și Crișana. Nunta are mai multe momente importante. Unul dintre acestea este „scoaterea la ciubăr” a miresei, când mireasa stropește alaiul cu apă, cu ajutorul unui buchet de busuioc în semn de noroc și belșug, în acest timp se intonează un cântec ritual specific denumit „Ei na și daina”, cântat numai de către bărbați. După stropire cu apă sfințită, aceasta se aruncă la rădăcina unui măr. Înainte de începerea nunții are loc făcutul „steagului”, din baticuri de cașmir și panglici („steag de cârpe și primuri”) și a „buclei” care este o ploscă împodobită cu panglici și flori artificiale cu care „bucleșii” cheamă la nuntă.

Tradițiile, obiceiurile sunt structurate pe două sezoane ale anului, iarna când se organizează întâlniri ale întregii comunități, întâlniri organizate în fiecare sat, denumite „baluri” și vara, când aceleași tradiții poartă denumirea de „rugi”.

Biblioteca Comunală dispune de un număr semnificativ de volume de carte, păstrate prin grija bibliotecarului, care este și redactorul șef al revistei locale „Orizonturi Vărădene”, care are deja câțiva ani de când apare bianual. Datorită proiectului intitulat „**Economia bazată pe cunoaștere**” revista a cunoscut un avânt considerabil, dato datorat mijloacelor moderne de editare și tipărire puse la dispoziție de acest proiect.

Două festivaluri au loc anual în Comuna Vărădia de Mureș: Festivalul „**Alaiul Dubelor**”, organizat în perioada sărbătorilor de Crăciun, când formațiile de dubași și ansamblurile de dansuri încântă localnicii cu diferite programe artistice organizate în cadrul căminului cultural; Festivalul „**Întâlnire cu fiii satului**”, ce constă în acordarea de diplome de onoare de către primar tuturor locuitorilor care, prin activitățile desfășurate în cadrul comunei sau în afara ei, se deosebesc prin rezultate excepționale, aducând astfel onoare localității.

Turism

Comuna **Vărădia de Mureș** dispune de un potențial turistic excepțional. Elementele fondului turistic natural se îmbină armonios cu cele de natură antropică. Valea Mureșului, Valea Juliței, Valea Stejarului sunt locuri vizitate an de an de un număr mare de turiști.

Cele mai importante obiective turistice ale comunei Vărădia de Mureș sunt următoarele:

Biserica de lemn "Intrarea Maicii Domnului în Biserică" din satul Julița, construcție 1787

Biserica de lemn din Baia, construită în anul 1898

Cetatea medievală din satul Vărădia de Mureș - sit arheologic de mare importanță, insuficient cercetat.

Festivalul dubașilor din Săvârșin, din 25 decembrie, dubașii fiind tineri necăsătoriți care interpretează colinde religioase dar și cântece laice, îmbrăcați în port popular de iarnă.

Pensiunea La Gura Raiului din Julița.

Situl arheologic – cetatea dacică, aflat la o distanță de 0,3 km față de Primărie

Bibliografie

Barbu, Mircea *Fortificații dacice pe valea Mureșului inferior*, în "Ziridava", nr. XIX-XX, Arad, 1996.

Berzovan, Alexandru, *Bazinul Mureșului Inferior și sud-vestul Munților Apuseni în perioada clasică a Daciei preomane (sec. II î. H. – sec. I. d. H.)*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2017.

- Colta Rodica, Sinaci Doru, Traia Ioan, *Căprioara. Monografie*, Editura Mirador, Arad, 2011.
- ****Defileul Mureșului Inferior. Album de prezentare*, editat de Mihai Pascu, Iulia Dărăban, Violeta Turcuș, Marian Petrescu și Iulian Stana, Universitatea de Vest "Vasile Goldiș", Arad, 2012.
- Feneșan, Costin, *Diplomatarium Banaticum*, vol. II, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2017.
- Godea Ioan, Medeleanu Horia, *Biserici de lemn din județul Arad*, Editura Scara, București 2007
- Petreanu, Coriolan, *Bisericile de lemn din județul Arad*, Tipografia și Institutul de arte grafice Drotleff, Sibiu, 1927.
- ****Strategia de dezvoltare a comunei Vărădia de Mureș pentru perioada 2014-2020*.
- Veress, Andrei, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării Românești*, vol. IV, București, 1932.

Doru Sinaci